

ABIPUSIS DIPLOMŲ PRIPAŽINIMAS

Įsisteigimo laisvė ir laisvė teikti paslaugas yra bendrosios rinkos ramsčiai – naudojantis šiomis laisvėmis sudaromos galimybės verslo ir specialistų judumui visoje ES. Siekiant užtikrinti šias laisves, nacionaliniu lygmeniu išduodami diplomai ir kvalifikacijos įrodymai turi būti pripažįstami plačiu mastu. Šiuo metu jau patvirtinta įvairių jų derinimo ir abipusio pripažinimo priemonių ir toliau rengiami kiti šios srities teisės aktai.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 26 ir 53 straipsniai.

TIKSLAI

Jei savarankiškai dirbantys asmenys ir specialistai nori įsisteigti arba laikinai siūlyti savo paslaugas kitoje valstybėje narėje, reikia, kad būtų abipusiai pripažįstami kitoje valstybėje narėje išduoti diplomai, pažymėjimai ir kiti profesinės kvalifikacijos įrodymai, o visos nacionalinės nuostatos dėl galimybės dirbti pagal įvairias profesijas turi būti koordinuojamos ir suderintos.

LAIMĖJIMAI

SESV 53 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad siekiant palengvinti naudojamą įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas gali būti taikomas diplomų ir kitos kvalifikacijos, kurios kiekviena valstybė narė reikalauja norint dirbti pagal reglamentuojamą profesiją, abipusis pripažinimas. Taip siekiama koordinuoti nacionalines taisykles dėl savarankiškai dirbančių asmenų veiklos pradėjimo ir vertimosi ja. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai kvalifikacijas suderinti sunku, abipusis pripažinimas priklauso nuo to, kaip įvairiose valstybėse narėse koordinuojamos profesinės veiklos sąlygos. Derinimo proceso raida vyko nuo 8-ojo dešimtmečio vidurio priimant kelias direktyvas. Jomis remiantis, teisės aktai dėl abipusio pripažinimo pritaikyti atsižvelgiant į skirtingas aplinkybes. Konkrečioms profesijoms taikomų teisės aktų išsamumas skiriasi ir šiuo metu jie priimami vadovaujantis bendresniais principais.

A. Konkrečioms sektoriams (pagal profesijas) taikomas metodas

1. Abipusis pripažinimas po suderinimo

Derinimas sveikatos apsaugos sektoriuje vyko sparčiau dėl akivaizdžios priežasties – profesiniai reikalavimai, ypač mokymo kursai, skirtingose šalyse nelabai skiriasi (ne taip, kaip kitų profesijų atveju). Todėl nebuvo sunku pasiekti suderinimą

daugelio profesijų srityje (pvz., gydytojų, slaugytojų, veterinarijos gydytojų, akušerių ir savarankiškai dirbančių prekybos agentų). [Profesinių kvalifikacijų direktyvos](#) (2005/36/EB) tikslas – aiškiau išdėstyti, supaprastinti ir atnaujinti esamas direktyvas, taip pat įtraukti reglamentuojamas gydytojų, odontologų, slaugytojų, veterinarijos gydytojų, akušerių, farmacininkų ir architektų profesijas į vieną teisinį dokumentą. Be daugelio kitų dalykų, direktyvoje nurodoma, kaip priimančiosios valstybės narės turėtų pripažinti kitoje (kilmės) valstybėje narėje įgytas profesines kvalifikacijas. Specialistų pripažinimas apima ir bendrą pripažinimo sistemą, ir specialias sistemas, taikomas kiekvienai iš pirmiau minėtų profesijų. Didelis dėmesys skiriamas įvairiems aspektams, be kita ko, kvalifikacijos, mokymo ir profesinės patirties (tiek bendriesiems, tiek specializuotiems) lygiui. Direktyva taip pat taikoma transporto sektoriaus darbuotojų, draudimo tarpininkų ir teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių profesinėms kvalifikacijoms. Anksčiau šios profesijos buvo reglamentuojamos atskirose direktyvose. 2011 m. birželio 22 d. Komisija priėmė žaliąją knygą „Profesinių kvalifikacijų direktyvos atnaujinimas“ ([COM\(2011\)0367](#)), kurioje pasiūlė reformuoti profesinių kvalifikacijų pripažinimo sistemas, siekiant supaprastinti darbuotojų judumo sąlygas ir mokymo programas pritaikyti prie dabartinių darbo rinkos reikalavimų. 2011 m. gruodžio 19 d. Komisija paskelbė pasiūlymą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvos persvarstymo ([COM\(2011\)0883](#)), parengtą remiantis įvairių konsultacijų rezultatais ir reaguojant į 2011 m. lapkričio 15 d. Parlamento rezoliuciją. Svarbiausi šio dokumento pasiūlymai: Europos profesinio pažymėjimo įdiegimas, būtiniausių mokymo reikalavimų suderinimas, automatinis septynių profesijų (architektų, odontologų, gydytojų, slaugytojų, akušerių, farmacininkų ir veterinarijos gydytojų) pripažinimas ir Vidaus rinkos informacinės sistemos įdiegimas sudarant sąlygas tvirčiau bendradarbiauti diplomų pripažinimo srityje. Pagrindiniai persvarstymo tikslai – palengvinti specialistų judumą visoje ES, jį paskatinti ir sumažinti darbuotojų trūkumą kai kuriose valstybėse narėse. Paskesnė Direktyva ([2013/55/ES](#)) priimta 2013 m. lapkričio 20 d.^[1]

2. Abipusis pripažinimas be suderinimo

Kitų profesijų atveju dėl nacionalinių taisyklių skirtumų suderinimo procesas negalėjo būti vykdomas, taigi tarpusavio pripažinimo srityje padaryta mažesnė pažanga. Dėl teisinių sistemų įvairovės buvo sunku įgyvendinti visišką abipusį diplomų ir kvalifikacijų pripažinimą ir taip užtikrinti, kad turint kilmės šalyje išduotą diplomą būtų galima iškart naudotis įsisteigimo laisve. 1977 m. kovo 22 d. Tarybos [direktyva 77/249/EEB](#) teisininkams buvo užtikrinta laisvė teikti nenuolatines paslaugas; norint pasinaudoti įsisteigimo laisve reikėjo turėti priimančiosios šalies išduotą diplomą. Priėmus 1998 m. vasario 16 d. [Direktyvą 98/5/EB](#) žengtas svarbus žingsnis – direktyvoje nustatyta, kad bet kurios valstybės narės išduotą diplomą turintys teisininkai gali imtis veiklos kitoje valstybėje narėje pagal savo profesiją, o priimančioji šalis gali reikalauti, kad atstovaujant klientams ir juos ginant teisme jiems padėtų vietos teisininkas. Po trejų veiklos pagal tokią tvarką metų teisininkai, išlaikę priimančiosios šalies nustatyta profesinio tinkamumo testą, įgyja teisę (jei nori) visiškai savarankiškai dirbti pagal

[1]2013 m. lapkričio 20 d. Direktyva 2013/55/ES, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą (IMI reglamentas). OL L 354, 2013 12 28, p. 132.

savo profesiją ir neprivalo laikyti kvalifikacinio egzamino. Kitose direktyvose toks pat principas taikomas kitoms profesijoms, kaip antai vežėjams, draudimo agentams ir brokeriams, kirpėjams ir architektams.

B. Bendras metodas

Teisės aktų dėl abipusio pripažinimo tam tikruose sektoriuose rengimas (kartais apimantis išsamesnį nacionalinių taisyklių derinimą) visuomet buvo ilgas ir varginantis procesas. Dėl šios priežasties atsirado poreikis sukurti bendrą diplomų lygiavertiškumo pripažinimo sistemą, galiojančią visoms reglamentuojamoms profesijoms, dėl kurių nebuvo priimta specialių ES teisės aktų. Pradėjus taikyti naują bendrą metodą, padėtis pasikeitė. Iki tol pripažinimas priklausė nuo to, ar priimtos europinės taisyklės dėl tam tikros reglamentuojamos profesijos arba veiklos derinimo. Vėliau visų reglamentuojamų profesijų abipusis pripažinimas tapo beveik automatinis, atliekamas pagal nustatytas taisykles, o konkrečiam sektoriui pritaikyti antriniai teisės aktai tapo visiškai nereikalingi. Nuo to laiko suderinimo ir abipusio pripažinimo metodai toliau taikyti lygiagrečiai ir, tam tikrais atvejais, jie pradėti naudoti kaip viena kitą papildančios sistemos, taikant ir reglamentą, ir direktyvą (žr. [1992 m. gruodžio 3 d.](#) ir [1996 m. liepos 15 d. Tarybos rezoliucijas](#) dėl kvalifikacijų ir profesinio mokymo pažymėjimų skaidrumo). Priimančioji valstybė narė negali neleisti užsiimti tam tikra veikla, jei pareiškėjai reikalingą kvalifikaciją yra įgiję kilmės šalyje. Tačiau, jei mokymas truko trumpiau nei priimančiojoje šalyje, pastaroji gali reikalauti tam tikros trukmės profesinės patirties arba, jei mokymas labai skiriasi, o tam tikrai veiklai vykdyti reikalingos nacionalinės teisės žinios, ji gali leisti pareiškėjui pasirinkti, ar taikyti prisitaikymo laikotarpį, ar laikyti profesinio tinkamumo testą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

2011 m. lapkričio 15 d. EP priėmė rezoliuciją dėl Direktyvos [2005/36/EB](#)^[2] dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo įgyvendinimo, kurioje raginama šią direktyvą atnaujinti ir pagerinti, taikyti veiksmingiausias ir tinkamiausias metodus, pavyzdžiui, sukurti Europos profesinį pažymėjimą, kuris būtų oficialus visų kompetentingų institucijų pripažįstamas dokumentas, siekiant supaprastinti pripažinimo procesą.

Reaguodama į Parlamento rezoliuciją, 2011 m. gruodžio 19 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvos persvarstymo. Sėkmingai pabaigęs trišales derybas Parlamentas užtikrino, kad būtų priimti jo siūlomi pakeitimai, įskaitant savanoriško Europos profesinio pažymėjimo įdiegimą, įspėjimo mechanizmo sukūrimą, taisyklių, kuriomis reglamentuojama galimybė iš dalies užsiimti reglamentuojama profesija, aiškesnį išdėstymą, taisyklių dėl kalbos įgūdžių nustatymą ir abipusio reglamentuojamų profesijų vertinimo mechanizmo sukūrimą, kad būtų užtikrintas didesnis skaidrumas. Remiantis šiais pasiūlymais 2013 m. lapkričio 20 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2013/55/ES](#), kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo^[3].

[2]OL C 153E, 2013 5 31, p. 15: [http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?reference=P7_TA\(2011\)0490](http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?reference=P7_TA(2011)0490)

[3]OL L 354, 2013 12 28, p. 132: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2013%3A354%3ATOC>

Vėliau Europos Parlamentas ir Taryba priėmė 2018 m. birželio 28 d. [Proporcingumo patikros direktyvą \(ES\) 2018/958](#), kuria nustatoma suderinta proporcingumo patikra, kurią taiko visos valstybės narės prieš priimdamos nacionalines profesijų reglamentavimo nuostatas^[4]. 2018 m. spalio 25 d. Parlamentas priėmė [rezoliuciją dėl automatinio diplomų tarpusavio pripažinimo skatinimo](#).

Daugiau informacijos rasite IMCO komiteto atliktame tyrime „[ES veiklos planavimas: su IMCO susijusių teisės aktų apžvalga](#)“ (angl. „EU Mapping: Overview of IMCO Related Legislation“^[5]).

Mariusz Maciejewski / Christina Ratcliff / Andreea Dobrita
05/2019

[4]2018 m. birželio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/958 dėl proporcingumo patikros prieš priimant naujas profesijų reglamentavimo nuostatas, OL L 173, 2018 7 9, p. 25: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/958/oj?locale=lt>

[5]„EU Mapping: Overview of IMCO Related Legislation“: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU\(2015\)536317_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU(2015)536317_EN.pdf)

